

гуманистические технологии обучения и воспитания, кураторы могут существенно повлиять на формирование единой корпоративной культуры учебного заведения, обеспечить психологические и организационно-педагогические условия для создания комфортной гуманитарной среды, как ключевого компонента социальной ситуации развития личности современного специалиста.

Ключевые слова: ксенофобия, куратор, профилактика, студенты.

technology training and education, curators can significantly affect the formation of a unified corporate culture of the institution to provide psychological, organizational and pedagogical conditions for the creation of a comfortable human environment as a key component of the social situation of development of the personality of the modern professional.

Key words: xenophobia, curator, prevention, students.

Стаття надійшла 7.10.2014 р.

УДК 378.61.65.015.572.7

О. В. Федоссева

Запорізький державний медичний університет, м. Запоріжжя

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТОРНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ГІСТОЛОГІЇ, ЦИТОЛОГІЇ ТА ЕМБРІОЛОГІЇ ЗДМУ В КОНТЕКСТІ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Належна професійна компетентність майбутнього лікаря не може сформуватися без отримання фундаментальних теоретичних знань та навичок, а саме професіоналізм є гарантом високої якості майбутнього лікаря-спеціаліста і медицини в цілому. Зміст статті наводить узагальнення досвіду роботи професорсько-викладацького складу кафедри гістології, цитології та ембріології ЗДМУ, щодо вдосконалення аудиторної частини навчального процесу, в тому числі і впровадженню у практику викладання сучасних методів і технологій навчання у рамках кредитно-модульної системи, що достовірно допомагає підвищити показники абсолютної та якісної успішності студентів.

Ключові слова: кредитно-модульна система, аудиторна робота, студент.

Гістологія, цитологія та ембріологія у медичному вищому навчальному закладі традиційно є базовою дисципліною. Організація навчання студентів під час аудиторних занять з гістології за останні десятиріччя принципових змін не зазнало й досі, і як правило, здійснюється за традиційною схемою: студенти за допомогою викладачів згідно з тематичним планом підлягають контролюванню засвоєних знань, здобувають певні знання та практичні навички - здійснюють вивчення гістологічних препаратів з використанням мікроскопів, часто обладнаних монокулярним тубусом, оптикою зі слабким збільшенням, без адекватного освітлення. Із зростанням чисельності студентів не завжди можливо під час аудиторної роботи забезпечити кожного мікроскопом і комплектом мікропрепаратів, бо це є надзвичайно фінансово затратними з одного боку, а з іншого - це копіює колишні, часто вже застарілі підходи до навчання, що не дають можливості в розвитку принципово нових, інноваційних методів та технологій навчання студентів, які дають більш глибоке та яскраве розуміння структурно-функціональних особливостей органів та систем організму людини. Традиційні старі підходи до організації контролю засвоєних знань (стандартне опитування і тестовий контроль студентів) у деяких студентів зменшують інтерес до дисципліни і призводять до суто механічного запам'ятовування матеріалу, що призводить до деградації творчого професійно-клінічного мислення у студентів - майбутніх лікарів. Усвідомлення всіх вищевказаних проблем диктує необхідність розробки і впровадження в процес навчання на морфологічній кафедрі принципово нового підходу до придбання практичних навичок студентами, реалізації їхніх теоретичних знань в практику через нові, доступні їм інформаційні технології та придбання ними на кафедрі абсолютно нових (раніше невластивих) компетенцій.

Метою роботи було узагальнення досвіду роботи професорсько-викладацького складу кафедри гістології, цитології та ембріології ЗДМУ, щодо вдосконалення аудиторної частини навчального процесу, в тому числі і впровадженню у практику викладання сучасних методів і технологій навчання у рамках кредитно-модульної системи.

Матеріал та методи дослідження. У якості критерію достовірного оцінювання нового методологічного підходу у проведенні аудиторних занять були показники абсолютної та якісної успішності студентів 2-го курсу, які навчаються за фахом «Лікувальна справа» та «Педіатрія» за 2013 – 2014 навчальний рік, та порівняння цих показників з попередніми даними.

Результати дослідження та їх обговорення. Для забезпечення проведення якісної аудиторної роботи, яка має зацікавити та спонукати студента до плідної праці, як в теоретичному, так і в практичному напрямку на занятті, треба чітко усвідомлювати структуру заняття та володіти

різними видами педагогічних прийомів. Тому аудиторне заняття на нашій кафедрі складається з двох основних частин: теоретичної та практичної.

Теоретична частина аудиторної роботи передбачає проведення семінару та індивідуального комп'ютерного тестування.

Семінар являє собою засіб розвитку у студентів культури наукового мислення. Семінар призначений для поглибленого вивчення дисципліни, оволодіння методологією наукового пізнання. Головна мета семінарських занять - забезпечити студентам можливість опанувати навичками й уміннями використання теоретичного знання стосовно особливостей теми. Залежно від способу проведення професорсько-викладацький склад кафедри застосовує наступні види семінарів: Семінар-бесіда - найбільш поширений вид, використовується практично на всіх заняттях. Проводиться у формі розгорнутої бесіди за планом з коротким вступом і узагальненням викладача, передбачає підготовку до занять всіх студентів з усіх питань плану заняття, дозволяє залучити максимум учасників у активне обговорення теми шляхом заслуховування виступів студентів з конкретних питань теми, доповнень інших, рецензування виступів, постановки проблемних питань.

Семінар-заслуховування та обговорення доповідей та рефератів припускає попередній розподіл питань між студентами та підготовку ними доповідей та рефератів.

Семінар-диспут передбачає колективне обговорення якої-небудь проблеми з метою встановлення шляхів її достовірного рішення. Семінар-диспут проводиться у формі діалогічного спілкування учасників. Він припускає високу розумову активність учасників, прищеплює вміння вести полеміку, обговорювати матеріал, захищати погляди і переконання, лаконічно і ясно викладати свої думки.

Змішана форма семінару, на якому поєднуються обговорення доповідей, вільні виступи навчаються, а також дискусійні обговорення.

Метод «мозкової атаки», або «мозкового штурму», широко використовується як ефективний засіб вирішення складних проблем, що вимагають групового мислення. У навчальній практиці є досить багато проблем і завдань, для вирішення яких можна використовувати цей метод, що дозволяє розвивати творче мислення і уяву. Проведення сеансів «мозкового штурму» суттєво активізує всіх учасників навчального процесу, створює підвищений психологічний настрій і в підсумку підвищує ефективність занять.

Педагогічне керівництво підготовкою студентів до семінару полягає в тому, що викладач наголошує яким питанням слід приділити особливу увагу при підготовці до наступного заняття, допомагає студентам підготувати план виступу, навчає складанню конспектів, показує, як зробити виписки з тексту, знайти цитати для обґрунтування висновків і тверджень. Разом з цим викладач при проведенні семінару підкріплює теоретичні знання студентів з проблемних питань наочно-демонстраційним матеріалом (схемами, малюнками, епізодами наукових фільмів, 3D-моделями структур та мікрофотографіями гістологічних препаратів, електронограм, тощо) на LED-моніторах 42", які є в кожній аудиторії.

Тестовий контроль знань студентів проводиться залежно від теми заняття у двох напрямках (або 1-й, або 2-й вид): На початку заняття, для визначення базового рівня знань і ступеня засвоєння матеріалу при самостійному опрацюванні теми студентами.

Наприкінці заняття, для визначення загального ступеню засвоєння матеріалу теми.

Відповідно, у єдиній тестовій системі є дві основні бази тестових ситуаційних завдань за окремими темами та для проведення модулів, згідно з навчальним планом, затвердженим на кафедрі гістології ЗДМУ: Ситуаційні тестові завдання, які використовуються для підготовки студентів до ліцензійного іспиту Крок-1 із однією правильною відповіддю. Ситуаційні тестові завдання, які є авторським надбанням кафедри і мають декілька правильних відповідей.

Робота з базою тестів, формування варіантів і ключів відповідей здійснюється в АОС @ RATOS. Кафедра у своєму складі має власний комп'ютерний клас із 16 сучасними персональними комп'ютерами індивідуально для кожного студента, отже час, який витрачається на тестування академічної групи є мінімальним і не порушує структурну організацію аудиторної роботи.

Практичне заняття - це форма організації навчального процесу, при використанні якої навчаються за завданням і під керівництвом викладача виконують одну або кілька практичних робіт. Дидактична мета практичних робіт - формування у студентів професійних умінь, а також практичних навичок, необхідних для вивчення дисципліни та наступних навчальних предметів. Особливо велику роль практичні заняття повинні грати при вивченні спеціальних предметів, зміст яких спрямований на формування професійних умінь. Так, наприклад, студентам, які навчаються

за фахом «Педіатрія» пропонуються для вивчення гістологічні препарати тканин та органів з акцентом на морфологічні особливості у різні періоди дитинства. Студентам фаху «Лікувальна справа» - з акцентом на вікову морфологію та відповідні зміни. Зміст практичних робіт складають: вивчення мікропрепаратів під мікроскопом на різному збільшенні; їх детальний аналіз; виконання завдань з їх використанням у індивідуальних методичних посібниках, які мають відповідні осередки для замальовки та позначення структурних елементів.

Ефективність практичної частини занять значною мірою залежить від того, як проінструктовані студенти про виконання практичних. Для адекватного пояснення структур на мікропрепараті, його особливостей, тощо, застосовується демонстрація відповідного гістологічного препарату на комплексі світлової мікроскопії Carl Zeiss Primo Star із цифровою системою візуалізації. Комплекс дозволяє демонструвати досліджуваний препарат в режимі реального часу студентам через екран LED телевізора, відбирати найбільш вдалі ділянки препарату, створювати на їх основі електронні файли і надалі додатково обробляти їх з метою створення електронних написів в електронних зображеннях. Також використовується демонстрація мікропрепаратів із власної електронної фотогалереї кафедри гістології, цитології та ембріології ЗДМУ на тому ж екрані.

Кафедральний фонд класичних учбових гістологічних препаратів з кожним роком зазнає певних втрат, частина яких відновлюється лаборантами кафедри, а частина препаратів залишається у недостатній кількості, щоб забезпечити кожного студента. Деякі мікропрепарати є взагалі унікальними. Тому такі фактори з одного боку та розвиток сучасних технологій з іншого спонукали нас до створення та формування власної авторської електронної фотогалереї гістологічних препаратів. Принципова відмінність запропонованої «галереї» від наявних в даний час мікрофотографій з гістологічних зрізів, полягає у створенні комплексу фотографій кожного препарату окремо (на різних збільшеннях, різних осередків мікропрепарату, у різних полях зору) з позначенням структурних елементів та без них, що дає студентам можливість довільно міняти поля зору, збільшення, вибирати досліджувані об'єкти, робити їх позначення у протоколах практичних занять і т.д. Усього цього позбавлені мікрофотографії, які надані на малому збільшенні та окрема ділянка поля зору на великому збільшенні (у кращому випадку), і не дають розвитку здібностей у студента до образного самостійного мислення.

Застосування та комбінування вищезгаданих прийомів проведення аудиторних занять серед студентів 1-2 курсів I та II медичних факультетів знайшло відображення в реальних цифрах абсолютної та якісної успішності (табл. 1).

Таблиця 1

Показники абсолютної та якісної успішності студентів 2 курсу I медичного факультету (фах «Лікувальна справа») та II медичного факультету (фах «Педіатрія»), %

Навчальні роки	2009-2010		2010-2011		2011-2012		2012-2013		2013-2014	
Факультети	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
Абс. успішність	88,6	90,4	87,8	89,0	90,5	90,6	93,2	91,3	96,8	95,8
Якісна успішність	58,8	52,0	65,7	63,2	63,8	62,5	66,9	64,4	67,3	66,0

Висновки

1. Застосування комбінацій різних видів семінарів та комп'ютерного тестування забезпечує проведення якісної теоретичної частини аудиторної роботи, яка має зацікавити та спонукати студента до плідної праці над окремими питаннями та темою в цілому, що знаходить адекватне відображення у показниках абсолютної та якісної успішності студентів.
2. Використання сучасних мультимедійних технологій під час проведення практичних занять не тільки створює наочне підґрунтя отриманих теоретичних знань, а і формує уявне мислення студента, що потім екстраполюється на інших дисциплінах.

Перспективи подальших досліджень. В умовах перебудови освітнього процесу у вищій школі необхідно продовжувати наполегливий пошук нових підходів, нових концепцій, які відображують особливості сучасного етапу розвитку медицини і технологій за ради покращення якості підготовки студентів у формуванні високопрофесійних лікарів-спеціалістів.

Список літератури

1. Bezrodnaya G. V. Printsipy kompetentnostnogo podhoda v meditsinskom vuze / G. V. Bezrodnaya, D. A. Sevostyanov, T. A. Shpiks // Meditsina i obrazovanie v Sibiri : elektronnyy nauchnyy zhurnal. – 2008. – No 2.
2. Davydov, V. P. Metodologiya i metodika psihologo-pedagogicheskogo issledovaniya: uchebnoe posobie / V.P. Davydov, P.I. Obraztsov, A. I. Uman, // - M: Izdatel'sko-torgovaya korporatsiya «Logos», - 2003. - 165 s.

3. Moroz I. V. Pedagogichni umovy zaprovadzhennya kreditno-modulnoyi systemy organizatsiyi navchalnogo protsessu / I. V. Moroz // Monografiya: - K.: TOV «Osvita Ukrainy». K., - 2005. – 278 s.

4. Nagayev V. M. Metodyka vykladannya u vyschii shkoli: Navchalniy posibnyk / V. M. Nagayev // - K.: Tsentri uchbovoyi literatury, - 2007.

Реферати

ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОРГАНИЗАЦИИ АУДИТОРНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ НА КАФЕДРЕ ГИСТОЛОГИИ, ЦИТОЛОГИИ И ЭМБРИОЛОГИИ ЗГМУ В КОНТЕКСТЕ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЙ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ

Федосеева О. В.

Профессиональная компетентность будущего врача не может сформироваться без получения фундаментальных теоретических знаний и навыков, а именно профессионализм является гарантом высокого качества будущего врача-специалиста и медицины в целом. В материалах статьи приведено обобщение опыта работы профессорско-преподавательского состава кафедры гистологии, цитологии и эмбриологии ЗГМУ по усовершенствованию аудиторной части учебного процесса, в том числе и внедрению в практику преподавания современных методов и технологий обучения в рамках кредитно-модульной системы, что позволяет достоверно улучшить показатели абсолютной и качественной успеваемости студентов.

Ключевые слова: кредитно-модульная система, аудиторная работа, студент.

Статья надійшла 10.09.2014 р.

INNOVATIVE METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE ORGANIZATION CLASS WORK OF STUDENTS AT THE DEPARTMENT OF HISTOLOGY, CYTOLOGY AND EMBRYOLOGY ZSMU IN THE CONTEXT OF CREDIT-MODULAR SYSTEM OF EDUCATIO

Fedoseyeva O. V.

Appropriate professional competence of a doctor can not be formed without the basic theoretical knowledge and skills. Professionalism is the guarantor of high quality of future medical professionals and medicine in general. The main condition of these tasks - is improving the quality of education through the classical basic training and introduction of new forms of learning and modern information technology in the educational process. The content of the article suggests a generalization of experience of the teaching staff of the Department of Histology, Cytology and Embryology ZSMU regarding improvement of audience part of the teaching process, including the implementation in practice of modern methods of teaching and learning technologies as part of credit-modular system.

Key words: credit-modular system, classroom work, student.

УДК 378:]-057.875-054.6-044.332(477.64-25)

С. В. Чурін

Запорізький державний медичний університет, м. Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ У ЗДМУ

Метою нашого дослідження було виявлення основних проблем в процесі адаптації іноземних студентів на прикладі Запорізького державного медичного університету (ЗДМУ). Процес адаптації особистості до змін навколишнього середовища є предметом дослідження представників різних соціологічних напрямків. Основне число іноземних студентів стикається з деякими труднощами, які носять фізіологічний та соціально-психологічний характер. Серед труднощів фізіологічного характеру основними є звикання до клімату. Значне місце займає пристосування до побутових умов проживання, нової для них системи освіти. В процесі адаптації іноземні студенти ЗДМУ частково сприймають нову соціокультурну середу, зберігаючи при цьому етнічну само ідентичність; спостерігається і позаособистісна адаптованість, коли в процесі навчання накопичуються професійні знання, вміння та навички.

Ключові слова: навчальний процес, адаптація, іноземні студенти.

Інтеграція сучасної української системи вищої медичної освіти в європейську ставить нові завдання та умови розвитку експорту так званих освітніх послуг. Це напряму пов'язано з підвищенням конкурентоспроможності українських вищих навчальних закладів на міжнародному ринку медичної освіти, з економічною вигодою як самого освітнього закладу, так і економіки країни в цілому. Крім цього, треба зазначити, що навчання іноземних студентів є певним показником статусу навчального закладу. Для ВНЗ в цих умовах однією з ключових проблем стала адаптація іноземних студентів до нового соціокультурного середовища, так як від цього процесу залежить успішність їх навчальної діяльності.

Метою роботи було виявлення основних проблем в процесі адаптації іноземних студентів на прикладі Запорізького державного медичного університету (ЗДМУ). При цьому особлива увага приділялася фізіологічним, соціально-психологічним і професійним чинникам.

Матеріал та методи дослідження. В анкетуванні взяло участь 186 іноземних студентів віком від 18 до 28 років з першого по шостий курс. Більшість англійських студентів були переважно з Індії та країн Африки. Російськомовні іноземні студенти є переважно з арабських країн Африки, Близького Сходу, та країн СНД. Емпіричні дані оброблені із застосуванням статистичного пакета програм для соціальних наук SPSS13. Багато питань розробленої нами